herpy

KAMELEONER

Carpet Chameleon

Furcifer lateralis

Furcifer lateralis er en liten, fargerik kameleon fra Madagaskars skoger, kratt og hager. Hunnen er særlig sterkt tegnet, især når hun er drektig. Arten blir bare 17-25 cm, modnes på få måneder og lever bare 2-3 år, og den beskjedne størrelsen gjør den til en overkommelig kameleon for den erfarne holderen.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo lateralis; Chamaeleo lambertoni*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**17-25 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**2-3 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Savanne og regnskog**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 60 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**60-100 %**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**3-6 mnd.**
Kullstørrelse	**6-23 egg**
Kull per år	**3-6**
Inkubasjon	**150-400 dager** ved 20-25 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Furcifer lateralis er en liten kameleon på 17-25 cm til sammen, hvorav omtrent halvparten er hale. Kroppen er slank med en lav hjelm, og huden har en glatt, fløyelsaktig overflate. Fra øyet stråler en krets av striper, og langs flanken løper en hvit sidestripe med tre til fire store, ovale flekker. Navnet henviser til nettopp denne sidestripen (latin *latus*, side).

Hannene er mest grønne og blå med lyse og mørke tegninger. Hunnene er kraftigere bygget og dekker et nesten uovertruffet fargespekter: grønt, rødt, blått, gult, hvitt, svart, oransje og fiolett. Drektige og paringsvillige hunner skifter til milde pastellfarger, mens hunner som avviser en hann, blir nesten svarte med sterke røde og blå farger. Kjønnet kan sees på hannens fortykkede halerot, selv hos nyklekte unger.

Tidligere hørte to bestander med til arten: den større *F. major* i sør og den grønnere *F. viridis* i vest og nord. De regnes nå som egne arter, og i handelen kan artene forveksles. Viltfangede dyr er stresset og ofte svekket, og de er vanskelige å holde i live. Dyr oppdrettet i fangenskap er hardføre og er det eneste rimelige valget.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Furcifer lateralis er hjemmehørende på Madagaskar. Arten finnes i den østlige og sentrale delen av øya, fra omtrent 100 m opp til knapt 2000 m, og den er tallrik mange steder.

Den hører til de vanligste kameleonene på øya. Tidligere angivelser omfattet også sør, vest og nord, men der lever de to nå adskilte artene *F. major* og *F. viridis*.

> **Naturlig utbredelse:** Madagaskar.

LEVEOMRÅDE

Arten lever i fuktig og tørr skog, i fuktige savanner, kratt, gressland og ofte i tett bevokste hager og på dyrkede arealer. Den finnes opp til knapt 2000 m høyde og tåler en viss grad av forstyrrelse av levestedet.

Dyret sitter i busker og lave trær og er dagaktivt og solelskende. Om morgenen er dyret mørkt, slik at det raskt varmes opp i solen. Forskjellene mellom de enkelte bestandene er store i størrelse og farge. Blågrønne dyr finnes i fuktige områder med mye nedbør, og brune dyr finnes i tørre områder.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr må ha et terrarium på minst 45 × 45 × 60 cm (lengde × bredde × høyde). Arten er liten og klarer seg i et mindre terrarium enn de store kameleonene, men høyden er viktig, fordi den bruker buskene fra bunn til topp.

Et terrarium av glass holder bedre på varme og fukt enn et rent nett-terrarium. Lokket må være av nett, og minst én side må ha ventilasjonsåpninger, slik at luften ikke står stille. Nett-terrarier kan også brukes, men de krever sterkere varme og hyppigere og lengre sprøyting. Arten klatrer gjerne opp nettet, så bruk aldri fint nett, som kan skade tær og klør.

Innred terrariet tett beplantet: en levende, busket plante som gummiplante eller *Schefflera* fyller omtrent halvparten av rommet og gir dekning, klatreplass og drikkevann. Legg til tynne grener i mange tykkelser og vinkler, både øverst i lys og varme og nederst i skygge. Som bunn passer et dreneringslag på 3-5 cm leca-kuler eller småstein, en barriere av stoff, 8 cm jord av like deler sand og torv og 3 cm dødt løv.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen skal være 24-29 °C. Bruk en solplass på 32-35 °C, målt som overflatetemperatur med et IR-termometer, og la den øverste delen av terrariet ligge på 27-29 °C og skyggede steder og bunnen på 21-24 °C. Gradienten er viktig, for dyret må kunne velge.

Nattemperaturen er 18-22 °C. Fallet oppnås ved å slå av alle lamper. Om vinteren er alle verdier 3-5 °C lavere.

En halogenpære med dimmer er en god varmekilde i små terrarier, for den gir presis kontroll over varmen. Høyere terrarier krever en kraftigere pære. Alle lamper kobles til en tidsbryter.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være 60-100 %. Terrariet kan gjerne tørke ut i løpet av dagen, så lenge lufta er relativt fuktig og dyret kan drikke daglig. Ventilasjon er nødvendig, ellers blir jorden for våt, og mugg og luftveisinfeksjoner følger.

Dyret drikker vanndråper fra bladene og sidene, ikke av en skål. Sprøyt to til tre ganger om dagen i 30-60 sekunder, til bladene er dekket av dråper, og stopp før jorden blir mettet. Sprøyt ikke igjen før dråpene er fordampet og det øverste jordlaget har begynt å tørke. Et automatisk sprinkleranlegg med tidsbryter er en god investering, fordi tåken er fin og ikke forstyrrer dyret. Et dryppanlegg eller en luftfukter hjelper også.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og solelskende, så den krever kraftig lys og UVB. Bruk et T5 HO-rør med 6500 K til lys og et UVB-rør som gir Ferguson-sone 3 på solplassen. En kvikksølvpære gir mye lys og UV, men også mye varme, og kan bare brukes i større terrarier. Vanlige LED-lamper gir ikke brukbar UVB.

Dagslengden skal følge årstiden: omtrent 14 timer om sommeren, 12 timer om våren og høsten og 10 timer om vinteren. UVB-rør skiftes etter produsentens anvisning, fordi effekten faller med alderen. Sonen er et anslag ut fra artens solelskende levesett. Dyret må kunne søke skygge. Naturlig sollys er bra for arten, men gjennom glass kan det overopphete dyret.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

F. lateralis er ren insektspiser. Byttet må være omtrent så langt som avstanden mellom øynene; melorm kan gjerne være lengre. Varier føden: sirisser, melorm, superorm, kakerlakker, bananfluer og bønnebiller. Insektene må selv få et rikt fôr av frisk frukt og grønt. Til unger brukes bananfluer, bønnebiller og små sirisser.

Arten er grådig. Unger skal få all den føden de kan spise, hver dag, opptil 12 insekter. Voksne dyr får føde annenhver dag, omkring seks insekter. Støv alle fôrdyr med et kalkpulver med litt D3 og vitaminer.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten holdes enkeltvis. Hannene er aggressive og territoriale, og hunnene stresser lett. Dyrene kan bite hverandre, så paringen må overvåkes, og dyrene skilles når paringen er over. Hos unger går det bra å holde små grupper til de er kjønnsmodne, men de må da adskilles og holdes hver for seg.

Arten er ikke et dyr til håndtering. Ta aldri dyret opp uten grunn, og la det ikke sitte i hånden. Viltfangede dyr er sterkt stresset av innfangning og transport og er skrøpelige. Dødeligheten er særlig høy hos drektige hunner.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen har en tydelig fortykket halerot på grunn av hemipenis, og forskjellen kan sees allerede hos unger like etter klekking. Hannene er vanligvis litt slankere og kan være litt større, hunnene er kraftigere og oftest mer fargesterke.

Begge kjønn er kjønnsmodne etter 3-6 måneder. Hannene takker sjelden nei til en paring.

PARRING

Arten formerer seg hele året. Før hunnen til hannens terrarium. En paringsvillig hunn blir mild pastellfarget og reagerer ikke på hannen, som nikker med hodet og starter paringen raskt. En hunn som ikke er klar, blir nesten svart med røde og blå farger og blåser seg opp med åpen munn. Ta henne ut straks og prøv igjen etter noen dager.

Paringen varer 10-30 minutter. Noen hunner godtar bare én paring, andre parer seg flere dager på rad. Begge dyr kan bli aggressive og bite, og parene må derfor overvåkes eller skilles.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger egg 2-5 uker etter paringen. Kullet er på 6-23 egg. Hunnen kan legge 3-6 kull per år. Hunnen kan legge to eller tre kull etter én paring, men en ny paring etter andre kull gir bedre befruktning.

En dag eller to før eggleggingen slutter hunnen å spise, og hun blir urolig. Sett henne da i en eggleggingskasse: en mørk plastkasse på omkring 20 liter med en varmepære på 20-40 W i den ene siden og et 15-20 cm tykt lag av en blanding av sand og torv, som må være svært fuktig, men uten stående vann. Arten graver ofte ikke, men sprer eggene sine på overflaten, og det skjer særlig når jorden er for tørr. Egg som ligger løst, kan reddes hvis de blir funnet raskt, før de tørker ut.

INKUBASJON

Eggene legges i små bøtter med lokk uten hull og vermikulitt som er fuktet med to tredeler av sin egen vekt i vann. Temperaturen er 20-25 °C, og omkring 22 °C er et godt utgangspunkt. Eggene kan ruges ved konstant temperatur eller med en kjølig pause: 45 dager ved omkring 22 °C, deretter 45 dager ved omkring 16 °C og så 22 °C igjen til klekking. Pausen kan forkorte rugetiden og få eggene til å klekkes tettere på hverandre.

Rugetiden varierer mye og er 5-13 måneder. Underveis tilsettes bare litt eller ingen fukt.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene veier omkring 0,4 g, og stellet er det samme som hos de voksne, bare i mindre skala. Gi bananfluer, bønnebiller og pinhead-sirisser. Sprøyt plantene i stedet for ungene, slik at vanndråper ikke kommer på snuten.

Ungene vokser raskt og er kjønnsmodne etter 3-6 måneder. De kan oppdrettes i små grupper, men trives best enkeltvis. Størrelsesforskjeller kan gjøre det nødvendig å sortere dem. Senest ved kjønnsmodenheten må de holdes hver for seg.

Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet:

- Infeksjoner i luftveier og munn, som er vanlige hos arten. Skyldes oftest dårlig ventilasjon eller for kalde og våte forhold.
- Skader på tær og klør av fint nett.
- Beinsvinn (MBD) ved for lite UVB eller kalk.
- Stress, særlig hos viltfangede dyr, hos hunner og ved paring.
- Overoppheting ved for kraftig lampe eller sol gjennom glass.
- Dehydrering hvis sprøytingen er for sjelden eller dyret ikke finner dråper.
- Hunner som ikke kan bli kvitt eggene, særlig hvis det ikke er et egnet leggested.

Kontakt en veterinær med erfaring med reptiler hvis dyret slutter å spise, blir mørkt og slapt eller puster med åpen munn.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.